

PM 2013:145 RII (Dnr 001-997/2013)

Med rätt att delta – nyanlända kvinnor och anhöriginvandrare på arbetsmarknaden

Remiss från Arbetsmarknadsdepartementet

Remisstid den 7 oktober 2013

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Remissen ”Med rätt att delta – nyanlända kvinnor och anhöriginvandrare på arbetsmarknaden” anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i promemorian.

Föredragande borgarrådet Ulla Hamilton anför följande.

Ärendet

Genom regeringsbeslut den 13 oktober 2011 gavs en särskild utredare i uppdrag att föreslå åtgärder för att öka arbetskraftsdeltagandet och påskynda etableringen på arbetsmarknaden för nyanlända utrikes födda kvinnor och anhöriginvandrare.

Förslagen är inriktade mot att fler nyanlända kvinnor och män ska erbjudas att delta i insatser som kan underlätta en etablering i arbetslivet samt att nyanlända ska få tillgång till insatser som i högre grad möter deras individuella behov.

Remissen finns att läsa i sin helhet på regeringens hemsida:

<http://www.regeringen.se/sb/d/15547/a/202135>

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd och Östermalms stadsdelsnämnd. Utbildningsnämnden har inte besvarat remissen.

Stadsledningskontoret anser att den genomförda utredningen har resulterat i ett antal väl underbyggda förslag på åtgärder för att främja nyanlända kvinnors och anhöriginvandrades deltagande i arbets- och samhällslivet. Under förutsättning att förslagen genomförs samlat och att berörda aktörer ges goda förutsättningar att arbeta i enlighet med reformens intentioner gör stadsledningskontoret bedömningen att förslagen kan öka arbetskraftsdeltagandet och påskynda etableringen på arbetsmarknaden för den aktuella målgruppen.

Arbetsmarknadsnämnden tillstyrker ett antal förslag i utredningen. Bland annat att Arbetsförmedlingen ska ges rätt att träffa överenskommelse med kommunen om anordnande av insatser för nyanlända invandrare utan föregående

upphandlingsförfarande, samt att etableringsplanerna i betydligt större utsträckning bör omfatta studier inom den kommunala vuxenutbildningen.

Socialnämnden instämmer i att det är viktigt att kvinnor och män får samma förutsättningar till etablering ur ett jämställdhetsperspektiv men också för att det leder till att barnen snabbare börjar förskolan och därmed får möjlighet till en bättre språkutveckling. Deltagande i arbetslivet ska kunna förenas med familjebildning och ansvar för barn.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd anser att det finns för få insatser riktade mot gruppen med låg utbildningsbakgrund. Ska nyanlända kvinnor och män kunna konkurrera om arbete är det viktigt att ge rätt insatser i ett tidigt skede.

Östermalms stadsdelsförvaltning har inga synpunkter på förslagen i remissen, men anser givetvis att det är nödvändigt och värdefullt att nyanlända kvinnor och anhöriginvandrare ges goda förutsättningar för etablering på arbetsmarknaden.

Mina synpunkter

Det är viktigt att ta tillvara människors unika kompetenser och underlätta vägen till egen försörjning för nyanlända. Arbetets betydelse för delaktigheten i samhället kan inte underskattas. Utredningen tar upp problematik som uppstår i samband med nyetablering. Jag ställer mig bakom flera punkter som fastslås i utredningen, bland annat att individens behov ska avgöra vilket stöd som erbjuds, att tidiga insatser är centralt och att effektiva insatser med hög kvalitet förutsätter samverkan.

Stockholms stad har sedan alliansens tillträde verkat för ett ökat arbetskraftsdeltagande, och i många fall kommit till samma slutsatser som utredningen presenterar. Vi praktiserar ovanstående punkter i stadens egna insatser, vilket har visat sig vara mycket framgångsrikt.

Stockholms stads arbetsmarknadsinsatser riktar sig bland annat till nyanlända. Ett framgångsrikt exempel är att praktik med språkstöd erbjudits i ett tidigt skede tillsammans med sfi, svenska för invandrare. Det har varit ett effektivt sätt att tidigt skapa arbetsgivarkontakter. Lika viktigt är att planera insatser för nyanlända med hög kompetens. Individperspektivet ska vara centralt för att skraddarsy rätt sorts insats.

Utredningen föreslår vidare en introduktionsgaranti med ett heltidsprogram där sfi och arbetslivsförberedande insatser ingår för alla. Även utbildning inom den kommunala vuxenutbildningen kan ingå. Introduktionsgarantin ska göras av Arbetsförmedlingen och kommunen tillsammans, med utgångspunkt i den enskildes behov. Detta välkomnar jag. Innan introduktionsgarantin blir aktuell ska den nyanlände ha varit arbetslös och anmäld hos Arbetsförmedlingen i tre månader, vilket är alldeles för lång tid. Som fastslaget är tidiga insatser av största vikt för en framgångsrik etablering. Därför måste insatserna komma i gång långt tidigare än efter tre månader.

Jag välkomnar utredningens förslag om mer samverkan mellan kommunerna och Arbetsförmedlingen. Däremot krävs en bredare analys av kostnaderna till de förslag som lämnas. Det är viktigt att kommunerna får ersättning för de kostnader som uppstår till följd av förslagen. Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Remissen ”Med rätt att delta – nyanlända kvinnor och anhöriginvandrare på arbetsmarknaden” anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i promemorian.

Stockholm den 11 september 2013

ULLA HAMILTON

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Remiss av betänkandet Med rätt att delta – nyanlända kvinnor och anhöriginvandrare på arbetsmarknaden, sammanfattning

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden Karin Wanngård och Roger Mogert (båda S) enligt följande.

Vi föreslår borgarrådsberedningen föreslå kommunstyrelsen besluta

1. Att i stadens svar framföra till regeringen de negativa effekterna vårdnadsbidraget har för nyanlända kvinnors etablering på arbetsmarknaden.
2. Att därutöver anföras

I betänkandet föreslås ett antal åtgärder för att underlätta etableringen på arbetsmarknaden för nyanlända kvinnor och anhöriginvandrare. Att från samhällets sida underlätta skynda på etableringen och undanröja hinder för etablering på arbetsmarknad och i samhället är viktigt. Utredningen föreslår ett antal åtgärder som syftar till just detta, vilket är välkommet.

Vad som däremot inte adresseras i betänkandet och som vi anser saknas i stadsledningskontorets remissvar är vårdnadsbidragets negativa effekter på kvinnors etablering. I Stockholm är utnyttjandegraden av vårdnadsbidraget högst i de stadsdelar där sysselsättningsgraden bland kvinnor är lägst och arbetslösheten högst. Betänkandet konstaterar att vårdnadsbidraget skapar trösklar för deltagande i arbetskraften. Trots detta föreslår inte utredningen av vårdnadsbidraget ska avskaffas. Vi menar att vårdnadsbidragets avskaffande ska vara första prioritet i betänkandets åtgärdsförslag.

Särskilt uttalande gjordes av borgarrådet Daniel Helldén (MP) enligt följande.

Vi ställer oss i huvudsak positiva till de förslag som betänkandet lägger fram. Utredningen visar att stödet till nyanlända är otillräckligt och att kvinnor erbjuds ett mindre omfattande och relevant stöd än män. Det är med andra ord viktigt ur både ett individ- och jämställdhetsperspektiv att vidta åtgärder som ser till att nyanlända kvinnor får det stöd de behöver och därigenom öka möjligheterna för kvinnor att ta sig ut på arbetsmarknaden.

Vi delar uppfattningen att det behövs verksamheter som riktar sig till föräldralediga, inte minst föräldralediga med så små barn att förskola inte är ett alternativ. I Malmö drivs en verksamhet för föräldralediga, vilken erbjuder både SFI och arbetsförberedande insatser. Enligt personal inom verksamheten är en nyckelfaktor för att kvinnorna ska delta att kvinnorna kan ta med sig sina barn.

Vi vill vidare understryka vikten av att samarbetet mellan kommun och Arbetsförmedlingen sker på ett smidigt och enhetligt sätt så att nyanlända inte hamnar mellan

stolarna eller inte får det stöd som de har rätt till. Det är uppmärksammat inom Stockholms stad att olika stadsdelar gör olika bedömningar för samma målgrupp gällande t ex försörjningsstöd, barnomsorg och boende. Staden behöver se över detta för att säkerställa likvärdighet.

Eftersom Stockholm är en av storstäderna där arbetsmarknaden ser bäst ut men där bostadsmarknaden ser sämre ut, samtidigt som flyktingar främst tar sig till storstäder i hopp om arbete, bör Länsstyrelsen i Stockholms län se över den rådande situationen. Är inte bostadsfrågan löst så försvårar det många gånger deltagandet i de stödinsatser som de nyanlända tar del av genom Arbetsförmedlingen och staden. En av flera lösningar kan vara bättre samarbete mellan kommunerna och ett krav på att alla kommuner ska ta emot flyktingar. Idag är det 18 kommuner av 290 som väljer att inte ta emot flyktingar överhuvudtaget.

Kommunstyrelsen

Reservation anfördes av Karin Wanngård, Roger Mogert och Tomas Rudin (alla S) med hänvisning till reservationen av (S) i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av Karin Rågsjö (V) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen besluta

1. Delvis bifalla föredragandet borgarrådets förslag till beslut
2. Förslaget att försämma föräldraförsäkringen för barn äldre än 4 år avstyrks
3. Ta bort vårdnadsbidraget som har en dokumenterad inlåsnings effekt för kvinnor
4. Dessutom framföra följande

Vi delar ambitionen att fler nyanlända kvinnor och män ska erbjudas insatser som gör det lättare att komma ut på arbetsmarknaden och få arbete. Det är vänsterpartiets politik att satsa på långsiktiga insatser på hela arbetsmarknaden utifrån individens behov och förutsättningar oberoende av kön. Dagens arbetsmarknadspolitik inriktad på arbetsområden inom låglönesektorn där invandrare redan är överrepresenterade motverkar integrationen.

Till stora delar ställer vi oss bakom arbetsmarknadsnämndens initierade yttrande, särskilt vad gäller vikten av att snabbt se vilka som behöver extra insatser, att bostadsfrågan måste lösas, att nå såväl lågutbildade som högutbildade, att det måste finnas förståelse för att det krävs mycket tid för en lågutbildad eller analfabet att komma ut på arbetsmarknaden, att det är bra att möjligheter till komvuxutbildning med introduktionsgaranti istället för CSN införs, att väntan på introduktionsgaranti ska vara maximalt en månad, att förberedande insatser på folkhögskola ska kunna ges ett år istället för ett halvår, att kvinnor måste få individuella insatser, att småbarnsföräldrar ska kunna delta i introduktionsgarantin även mindre än 75 % samt att vårdnadsbidraget måste tas bort för att undvika en inlåsnings effekt.

Dock avstyrker vi en begränsning av föräldrapenningdagar för barn äldre än fyra år. Det finns många tillfällen där det är viktigt att få ta ut föräldrapenning för äldre förskolebarn. En bra mycket bättre regelförändring för att stärka kvinnors möjligheter på arbetsmarknaden vore att införa en individualiserad föräldraförsäkring. Som stadsledningskontoret påtalar är också den ekonomiska konsekvensutredningen av den försämrade föräldraförsäkringen bristfällig.

Vi vill också lyfta arbetsmarknadsnämndens synpunkter att flera nyanlända bär på traumatiska upplevelser och kan behöva reda ut de problem som har varit innan de kan ta aktiv del av de etableringsinsatser som föreslås. Det psykosociala stödet måste kunna erbjudas från start.

Särskilt uttalande gjordes av Åsa Jernberg och Stefan Nilsson (båda MP) med hänvisning till det särskilda uttalandet av (MP) i borgarrådsberedningen.

ÄRENDET

Genom regeringsbeslut den 13 oktober 2011 gavs en särskild utredare i uppdrag att föreslå åtgärder för att öka arbetskraftsdeltagandet och påskynda etableringen på arbetsmarknaden för nyanlända utrikes födda kvinnor och anhöriginvandrare. Uppdraget omfattade bland annat att utreda vilka åtgärder som behöver vidtas för att åstadkomma ett ökat arbetskraftsdeltagande för nyanlända utrikes födda kvinnor och anhöriginvandrare, samt att föreslå åtgärder som säkerställer att nyanlända får en individuellt anpassad etablering som är likvärdig för kvinnor och män.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd och till Östermalms stadsdelsnämnd. Utbildningsnämnden har inte besvarat remissen.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 20 augusti 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret anser att den genomförda utredningen har resulterat i ett antal väl underbyggda förslag på åtgärder för att främja nyanlända kvinnors och anhöriginvandrades deltagande i arbets- och samhällslivet. Under förutsättning att förslagen genomförs samlat och att berörda aktörer ges goda förutsättningar att arbeta i enlighet med reformens intentioner gör stadsledningskontoret bedömningen att förslagen kan öka arbetskraftsdeltagandet och påskynda etableringen på arbetsmarknaden för den aktuella målgruppen.

AKKA-utredningen föreslår bland annat att föräldraledigheten ska begränsas för äldre barn. Denna fråga har närmare utretts och nyligen redovisats i departementspromemorian Förändrade åldersgränser och ökad flexibilitet i föräldraförsäkringen (Ds 2013:36). I den utredningen föreslås att föräldrapenning efter barnets fyraårsdag ska begränsas till högst 96 dagar för att förstärka incitamenten för nyanlända utrikes födda kvinnor att etablera sig på arbetsmarknaden. Stadsledningskontoret kan konstatera att den ekonomiska konsekvensbeskrivningen som görs i den utredningen är bristfällig och att slutsatsen om att reformen innebär att etableringstiden förkortas och att den därmed på sikt kan förväntas ha en kostnadsänkande effekt på kompletterande ersättningar, bland annat ekonomiskt bistånd, kan ifrågasättas. Stadsledningskontoret har svårt att se att frågan om ersättning till kommunerna kan undgå genom att hänvisa till att konkreta kostnader som uppstår i det korta perspektivet ska kompenseras av möjliga, inte närmare preciserade, intäkter i framtiden. Stadsledningskontoret vill därmed understryka att grundliga ekonomiska konsekvensbeskrivningar behöver göras för att det blir möjligt att ta ställning till de förslag som lämnas och att kommunerna ska ersättas för de tillkommande kostnader som faktiskt uppstår till följd av förslagen.

Stadsledningskontoret vill med anledning av detta vidare framhålla att det inte är rimligt att begränsa möjligheterna för nyanlända att ta ut föräldrapenning för äldre barn om inte samtidiga åtgärder vidtas för att åstadkomma ett väl anpassat stöd för integrering i samhälle och arbetsliv. Kontoret ställer sig därför positiv till AKKA-utredningens förslag om att införa en introduktionsgaranti. Genom denna garanti ges de arbetssökande nyanlända anhöriginvandrare som inte omfattas av etableringslagen tillgång till tidiga insatser och ett förstärkt stöd i sitt arbetssökande från arbetsförmedlingen. Genom introduktionsgarantin får

deltagarna vidare ersättning från staten varför minskade utgifter inom föräldraförsäkringen till följd av föreslagna begränsningar för uttag för äldre barn inte kan bedömas komma att resultera i ökade utgifter för ekonomiskt bistånd. Stadsledningskontoret vill med detta framhålla vikten av att regering och riksdag ser att de förslag som utredningen lämnat är starkt sammanlänkade och därför måste behandlas utifrån ett helhetsperspektiv.

Beträffande förslaget om att arbetsförmedlingen ska få rätt att ingå överenskommelse med en kommun om anordnande av insatser för nyanlända invandrare utan att det ska behöva föregås av ett upphandlingsförfarande så har ett liknande förslag, om än inom ett annat område lämnats i betänkandet Ungdomar utanför gymnasieskolan – ett förtydligt ansvar för stat och kommun (SOU 2013:13). I denna utredning föreslås att arbetsförmedlingen för målgruppen unga som omfattas av kommunens aktivitetsansvar ska kunna ingå en överenskommelse med en kommun om anordnande av insatser eller övriga åtgärder, i de fall då arbetsförmedlingen inte hittat annan lämplig aktör. Då samma problematik identifieras inom flera områden kan stadsledningskontoret konstatera att det kan finnas skäl att se över möjligheten och behoven av en mer generell hantering av denna problematik. Stadsledningskontoret vill i detta sammanhang framhålla att ambitionen i denna del bör vara att åstadkomma en ordning som ger möjligheter till flexibla lösningar utifrån individens behov utan att det för den skull ges utrymme för inblandade aktörer att undandra sig sitt ansvar. Stadsledningskontoret uppfattning är att en sådan ingång primärt bör innebära att alternativet att upphandla insatser måste eftersträvas.

Stadsledningskontoret anser i likhet med utredningen att åtgärder bör vidtas för att säkerställa att könsstereotypa uppfattningar inte ges utrymme att påverka handläggningen inom stat och kommun och att åtgärder bör vidtas för att främja en tidig kontakt mellan nyanlända och berörda offentliga aktörer. Stadsledningskontoret delar också utredningens uppfattning att ersättningen till kommuner som tar emot flyktingar, skyddsbehövande i övrigt och deras anhöriga för bosättning enligt förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar ska höjas för att täcka tillkommande kostnader för ett utökat språkstöd i syfte att effektivisera elevernas inlärningsprocess. För att arbetet med att främja nyanlända kvinnors och anhöriginvandrades integrering i samhälle och arbetsliv ska bli framgångsrikt måste berörda aktörer ges goda förutsättningar att utveckla sin verksamhet i enlighet med förslagets intentioner.

Arbetsmarknadsnämnden

Arbetsmarknadsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 27 augusti 2013 att som svar på remissen överlämna och åberopa arbetsmarknadsförvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av vice ordföranden Karin Rågsjö (V), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Karin Gustafsson m.fl. (S) och av ledamoten Åsa Jernberg m.fl. (MP), *bilaga 1*.

Arbetsmarknadsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 15 augusti 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Flera nyanlända bär på traumatiska upplevelser och upplever ohälsa. Förvaltningens erfarenhet är att flera kan ha behov av att reda ut de problem som förevarit innan de kan ta del av olika insatser som erbjuds. Här är det viktigt att handläggarna som tar emot de nyanlända har kompetens att bedöma vilka som har behov av stöd och att det sedan finns adekvata insatser att erbjuda. I annat fall finns risk för deltagande i insatser under onödigt

lång tid.

En annan viktig faktor är boendet. Är inte bostadsfrågan löst så försvårar det många gånger deltagandet i de stödinsatser som de nyanlända deltar i.

För nyanlända med relativt låga utbildningar är gapet stort mellan de erfarenheter de har med sig och kraven på den svenska arbetsmarknaden och de förutsättningar som råder i det svenska samhället. Utöver tillgång till insatser för målgruppen måste de aktörer som kommunicerar med målgruppen kunna uttrycka sig på ett sätt som gör att de nyanlända verkligen förstår budskapet. Likaså måste kunskaper finnas för att förstå vad som sägs.

Vid planering av insatser för nyanlända så är det viktigt att Af också riktar sig till högutbildade invandrare som kommer till landet med kompetens som samhället behöver och tidigt ger dem information om vilka möjligheter som finns till t.ex. boende, vidareutbildning, studievägledning m.m. I annat fall riskerar denna grupp att komma i andra hand då fokus övervägande ligger på de som ingår i etableringen.

När insatser planeras så är det av vikt med parallella processer där utbildningsinsatser kombineras med information om hälsa och friskvård liksom hälso-/friskvårdsaktiviteter samt aktiva matchningsinsatser som innebär att handläggare är med och letar jobb och inte enbart ger stöd i att söka jobb. I Stockholm har t.ex. praktik med språkstöd i ett tidigt skede som kombinerats med sfi varit ett framgångsrikt koncept för att tidigt skapa arbetsgivarkontakter. Även stöd och vägledning i rollen som förälder kan behövas. I Stockholm finns mycket goda erfarenheter från projektet Rätt Steg som riktade sig till sfi-studerande på studieväg 1 och använde sig av s.k. upplevelsebaserad inlärning där sfi kombinerades med fem teman (arbetslivsriktade kunskaper grundläggande datorkunskap, samhällskunskap, hälsa och föräldraskap). I Rätt steg ingick även språkstöd i form av modersmålsstödjare.

Tillgång till barnomsorgsplatser är en viktig faktor, men har inte enligt förvaltningen varit ett problem i Stockholm. Valfriheten när det gäller val av förskolor, skolor, utbildning, sfi m.m. kan ibland försena individens etablering/ inträde i arbetskraften. Det bör tydligt framgå att man inte kan vänta på "rätt" plats eller skola när planering av insatser görs.

I utredningen talas om vikten av att tidigt sätta in individuellt anpassade insatser som leder till en långsiktig hållbar etablering på arbetsmarknaden. En nyanländ invandrare som är korttidsutbildad, kanske analfabet, antas kunna inträda på arbetsmarknaden efter korta insatser på ett par år. Som jämförelse kan nämnas att det finns ungdomar i Sverige som efter nio till elva års skola i Sverige måste motiveras till vidare studier för att få gymnasiekompetens, vilket flertalet arbetsgivare kräver av den som ska anställas.

I en rapport (2010:10) från Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU)¹ där sambandet mellan sfi och senare framgång på arbetsmarknaden studerats sägs att sfi-deltagare inledningsvis har lägre sysselsättning och förvärvsinkomster än jämförbara personer som inte tagit del av utbildningen, men att förhållandena ändras till det motsatta med tiden. Förvaltningens bild är att en del av de som börjar arbeta, i stället för att studera sfi, saknar grundläggande kunskaper i svenska språket och blir mycket sårbara och riskerar att hamna utanför arbetsmarknaden om deras arbete av någon anledning dras in. De saknar nämligen de förutsättningar som då krävs för att ta del av olika kompetensutvecklingsinsatser. Under 1980-talet fanns möjlighet till tjänstledighet med lön för att studera sfi, vilket skulle kunna vara ett komplement till subventionerade anställningar.

Samverkan mellan Af och kommunen behöver ytterligare utvecklas och kunskaperna om varandras verksamheter behöver förbättras och nå medarbetare på alla nivåer i organisationerna. Kan verkliga incitament skapas, t.ex. ekonomiska, skulle detta kunna leda till en förbättrad samverkan.

Introduktionsgaranti för nyanlända anhöriginvandrare

Deltagande i introduktionsgarantin föreslås innebära ett heltidsprogram där sfi och arbetslivsförberedande insatser ingår för alla. Även utbildning inom den kommunala

---

¹ Numera Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU)

vuxenutbildningen kan ingå om den nyanlände har behov av detta. Deltagare erhåller aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning.

Förvaltningen delar utredningens bedömning att etableringsplanerna i betydligt större utsträckning än idag bör omfatta studier inom den kommunala vuxenutbildningen.

Möjligheterna att delta i t.ex. grundläggande vuxenutbildning liksom andra insatser styrs i hög utsträckning av vilka möjligheter till försörjning som finns under studietiden. I dagsläget innebär studier på komvux att den som har försörjningsstöd i stället måste söka studiemedel från CSN för sin försörjning, vilket gör att de i vissa fall förbrukar studiemedlen på grundläggande utbildning och därmed riskera att inte kunna studeras på högre nivåer. Att ersättningen blir individuell är bra och kan enligt förvaltningens bedömning motivera till deltagande även i en del familjer där mannen ensam kan försörja familjen.

Introduktionsgarantin ska inte omfatta medborgare i EES-länderna, vilket i vissa fall kan innebära ett bekymmer då medborgare från vissa EU-länder har liknande problematik som icke-européer.

Handlingsplanen i introduktionsgarantin ska göras i samverkan mellan arbetsförmedlingen och kommunen. Förvaltningen anser det mycket positivt att fler än de som ingår i etableringen får ett heltidsprogram. Hur denna samverkan ska organiseras i Stockholm är inte helt självklart eftersom introduktionsgarantin kan bli aktuell även för personer som inte uppbär försörjningsstöd. För deltagare med försörjningsstöd skulle detta kunna göras av Jobbtorg Stockholm och SFI Stockholm tillsammans med Af.

Innan anvisning till introduktionsgarantin kan bli aktuell ska den nyanlände ha varit arbetslös och anmäld hos Af i tre månader, vilket förvaltningen anser vara för lång tid. Enligt utredningen är tidiga insatser av central betydelse, varför tiden för anvisning till programmet bör kortas.

Kompetenshöjande insatser

Förvaltningen tillstyrker förslaget att Af ska ges rätt att träffa överenskommelse med kommunen om anordnande av insatser för nyanlända invandrare utan föregående upphandlingsförfarande. Härigenom skulle samverkan mellan kommun och Af underlättas betydligt. Det möjliggör ett flexibelt samarbete, där de lokala parterna träffar överenskommelser. Vissa insatser skulle kunna finansieras av staden, t.ex. sfi medan Af står för kostnader för en parallell yrkesinriktad insats. Arbetsmarknadsförvaltningen vill dock framhålla att denna möjlighet bör gälla alla målgrupper som Af och staden har ansvar för och inte begränsas till enbart nyanlända.

Att kursplanerna för kurs A och kurs B på studieväg 1 i sfi ska kunna utvidgas med praktiskt orienterade delkurser i ett begränsat antal ämnen för att ge korttidsutbildade grundläggande kunskaper i kombination med språkinläringen är mycket positivt. Denna studerandegrupp behöver kunskaper om samhället och annat för att kunna studera/gå vidare till fortsatta studier inom den kommunala vuxenutbildningen. Det är angeläget att dessa delkurser ger poäng som kan tillgodoräknas vid fortsatta studier.

Förvaltningens erfarenheter av språkstöd genom modersmålsstödjare är mycket goda. Det är positivt att betydelsen av språkstöd på modersmålet uppmärksammas och att ersättningen till kommuner som tar emot flyktingar och skyddsbehövande i övrigt och deras anhöriga av detta skäl höjs med 8 000 kr, från 81 200 kr till 90 200 kr. När det gäller ökningen, som avser språkstöd genom modersmålsstöd för studerande på studieväg 1, är det angeläget att dessa medel inte är fastlåsta till skolan utan att de kan användas för språkstöd vid andra aktiviteter som exempelvis praktik. Staden har goda erfarenheter av språkstödjare som kan användas flexibelt såväl i skolan som på olika arbetsplatser. Utredningens förslag kan tolkas som att medlen ska användas uteslutande till förstärkning av den regelrätta undervisningen, men förvaltningen anser att det bör handla om att stärka språkinläringen i en vidare bemärkelse.

Nyanlända invandrare ska ges möjlighet att delta i förberedande insatser i form av sex månaders kurs på folkhögskola där sfi, baskunskaper och orienterande och arbetsförberedande insatser ingår. Det kan säkert vara bra för vissa studerande men frågan är om inte sex månader är en väl kort tid eftersom kortutbildade, enligt förvaltningens bedömning, ofta behöver längre tid för att komma vidare. Det finns en risk att om de därefter ska slussas vidare till sfi och komvux, vilket innebär en omställning, så riskerar det att fördröja/förlänga processen innan de kommer ut på arbetsmarknaden. Förvaltningen

bedömer att en något längre tid än sex månader vore bra och inte behöver innebära inlåsnig.

Incitament och stöd för både kvinnor och män.

I utredningen föreslås bl.a. att både mannen och kvinnan i en familj ska kallas till alla samtal om den ekonomiska situationen i syfte att stimulera båda till deltagande i aktiveringsinsatser. Enligt vad förvaltningen och stadsdelsförvaltningarna erfarit så är det inte alltid gynnsamt att båda parter deltar samtidigt, då det ibland kan verkande hämmande på den ena eller andra parten. På stadsdelsförvaltningarna deltar som regel både mannen och kvinnan i det inledande samtalet, men därefter måste en bedömning ske om det ska ske även fortsättningsvis. Det viktiga är att både mannen och kvinnan erhåller individualiserade ersättningar och individuellt utformande insatser/jobbstimulanser.

Det är likaså viktigt att arbetsförmedlingen likväl som kommunen inte fastnar i stereotypa mönster då det gäller bemötande och vilka insatser som är lämpade för män respektive kvinnor eller olika etniska grupper.

Stärkta incitament och möjligheter att delta för nyanlända småbarnsmammor

Förvaltningen delar uppfattningen att det är viktigt att kvinnor under graviditet och föräldraledighet erbjuds att delta på deltid trots att etableringsmodellen bygger på heltid. Det finns inget som hindrar att en person deltar i sfi under sin graviditet och föräldraledighet.

I utredningen föreslås att en nyanländ som deltar på minst 75 procent av heltid p.g.a. vård av barn med föräldrapenning ska kunna få sin tid förlängd med etableringsplan med ytterligare högst åtta månader samt att motsvarande möjlighet till förlängning ska finnas även i introduktionsgarantin. Förvaltningens bedömning är att deltagande om 75 % är ett högt satt krav som det finns risk att småbarnsföräldrar inte klarar. Förvaltningen anser att det är mer realistiskt att sänka kravet på deltagande.

Vidare så föreslår utredningen en tvåårig försöksverksamhet inom öppna förskolor där föräldralediga erbjuds språkinläring, kunskap om samhället och planering inför framtiden. Skolverket ska besluta om och fördela bidrag till olika verksamheter. Förvaltningen är tveksam till förslaget mot bakgrund av tidigare erfarenheter. Staden har testat olika former av sfi inom öppen förskola. Verksamheten var uppskattad men resultaten var inte tillfredsställande, närvaron var dålig och deltagarna lärde sig inte särskilt mycket. Detta eftersom deltagarna kom sporadiskt och det var svårt att ha ett pedagogiskt upplägg när deltagarna varierade från gång till gång.

Förvaltningen delar uppfattningen att föräldraförsäkringen bör begränsas vad avser föräldrapenningen för äldre förskolebarn. Erfarenheterna från stadsdelsförvaltningarna på Järvafältet är att vårdnadsbidraget bidrar till en inlåsningsseffekt.

Stärkt kontakt mellan nyanlända och aktörer som kan erbjuda stöd för etablering

I utredningen tas upp att information från Af och kommunen inte alltid når ut till dem det berör. Det finns goda erfarenheter från bl.a. andra länder som involverat invandrarföreningar och andra föreningar i detta arbete. Många gånger har dessa lättare att nå ut till sina medlemmar/landsmän än de offentliga myndigheterna.

I utredningen sägs också att aktörerna bör ha en ökad uppsökande verksamhet. Förslaget är rimligt och arbetsmarknadsförvaltningen har börjat med uppsökande arbete.

Migrationsverkets uppdrag att ta fram information om möjligheterna till stöd och insatser för att etablera sig i det svenska arbets- och samhällslivet är bra men det är viktigt att det anpassas till lokala förhållanden. Även detta arbete bör ske i samverkan med föreningar/organisationer med anknytning till brukarna.

Arbetsmarknadsförvaltningen har goda erfarenheter av mentorer genom sitt samarbete med JUSEK och Sveriges Ingenjörer inom ramen för sina sfx-utbildningar. Mentorer är ett bra komplement för den som saknar eller har ett litet nätverk.

Utökad uppföljning och analys

Länsstyrelserna föreslås få i uppdrag att kartlägga nyanländas behov av föräldrastödsprogram. Förvaltningen föreslår att uppdraget utökas till att även undersöka behovet av hälso- och friskvårdsinsatser för att bedöma och ta fram förslag på vilka

stödinsatser som behövs.

Ekonomiska konsekvenser för kommunen

Förvaltningens erfarenheter av språkstöd genom modersmålsstödjare är mycket goda. Det är positivt att denna insats uppmärksammas och att ersättningen till kommunerna av detta skäl höjs med 8 000 kr, från 81 200 kr till 90 200 kr, för vuxna som tar emot flyktingar och skyddsbehövande i övrigt och deras anhöriga.

Vilka effekter utredningens förslag får på kostnaderna för försörjningsstöd är svåra att bedöma.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 27 augusti 2013 att som svar på remissen överlämna och återropa socialförvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av ledamoten Inger Stark (V), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Stefan Nilsson m.fl. (MP), *bilaga 1*.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 5 augusti 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Det är angeläget att alla, såväl kvinnor som män, som invandrar till Sverige snabbt får möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden oavsett om de är skyddsbehövande flyktingar eller anhöriginvandrare. Utredningen har tagit fram ett antal förslag som skulle kunna öka förutsättningarna för alla som invandrar att, snabbare än vad som är möjligt idag, etablera sig på arbetsmarknaden.

Utredningen framhåller vikten av att behandla nyanlända kvinnor på samma sätt som nyanlända män vilket inte görs idag. Förvaltningen instämmer i att det är viktigt att kvinnor och män får samma förutsättningar till etablering ur ett jämställdhetsperspektiv men också för att det leder till att barnen snabbare börjar förskolan och därmed får möjlighet till en bättre språkutveckling. Deltagande i arbetslivet ska kunna förenas med familjebildning och ansvar för barn.

Det är viktigt att ge ett individanpassat stöd så att den enskildes resurser tas till vara och att etableringen sker inom fler yrkesområden än idag då bland annat hotell och restaurang samt vård och omsorg är arbetsområden där utrikes födda är överrepresenterade. Det är arbetsområden där korta utbildningar kan leda till arbete, men det är av stor vikt att bredda möjligheterna till arbete inom andra områden för att främja integrationen i samhället. Det är också angeläget att stödet ges tillräckligt uthålligt så att kvinnorna inte bara påbörjar vägen till arbetsliv och egen försörjning utan också stannar kvar i utbildning/insatser som leder till arbete.

Det är också bra att statens ansvar för arbetsmarknadspolitiken för nyanlända invandrare tydliggörs med kommunerna som viktiga medaktörer genom att de tillhandahåller samhällsorientering, vuxenutbildning och svenskundervisning för invandrare (sfi). Arbetsförmedlingens och kommunernas samverkan för att tillhandahålla aktiviteter och insatser för nyanlända är ett utvecklingsområde som kan få stor betydelse om samverkan fungerar bra.

Sammantaget tillstyrker förvaltningen utredningens förslag till åtgärder för att fler nyanlända kvinnor och anhöriginvandrare ska få förutsättningar att delta i arbets- och samhällslivet. Även förslaget att följa upp insatserna genom ett forskningsinstitut är bra. Möjligheterna ökar då att snabbare få veta om insatserna ger resultat och kunna göra de

förändringar som behövs för att uppnå syftet med åtgärderna.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 22 augusti 2013 att som svar på remissen överlämna och åberopa stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av vice ordföranden Rosa Lundmark (V), *bilaga 1*.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 5 juli 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ser i huvudsak positivt på de förslag som utredningen kommer med.

Det är viktigt att kvinnor och män ges samma möjligheter till att få ta del av de insatser som erbjuds. Förvaltningen är liksom utredningen av den synpunkten att det finns för få insatser riktade mot gruppen med låg utbildningsbakgrund och för att nyanlända kvinnor och män ska kunna konkurrera om arbete är det viktigt att ge rätt insatser i ett tidigt skede. Om en nyanländ person inte fått arbete inom etableringen på 24 månader finns det stor risk att personen och dess familj hänvisas till att söka ekonomiskt bistånd för sin försörjning. Eftersom att vara långvarigt beroende av ekonomiskt bistånd är sammankopplat med ökad ohälsa inom andra områden är det viktigt att rätt insatser ges i ett tidigt skede för att öka möjligheterna till ett arbete och en egen inkomst.

Det är viktigt att insatserna kan ges även på deltid för individer som i dagsläget inte bedöms ha full arbetsförmåga, för att inte ytterligare försena deras integrering och deras inträde på arbetsmarknaden. Som utredningen pekat på innebär det att ju längre tid det dröjer innan en person får en insats, desto svårare blir ett inträde.

Förvaltningen vill även poängtera att en familj där en av parterna uppstår vårdnadsbidrag generellt sett inte är berättigad till försörjningsstöd eftersom grunderna till att få bistånd är att personen står till arbetsmarknadens förfogande vilket en person som uppstår vårdnadsbidrag inte gör.

Östermalms stadsdelsförvaltning

Östermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 6 augusti 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen har inga synpunkter på förslagen i remissen, men anser givetvis att det är nödvändigt och värdefullt att nyanlända kvinnor och anhöriginvandrare ges goda förutsättningar för etablering på arbetsmarknaden.

RESERVATIONER M.M.

Arbetsmarknadsnämnden

Reservation anfördes av Karin Rågsjö (V) enligt följande.

Att i huvudsak godkänna förvaltningens förslag samt att i övrigt anförda följande: Förvaltningen har på ett förtjänstfullt sätt svarat på remissen och lyft upp adekvata frågeställningar som vänstern ställer sig bakom

Vikten av att snabbt se vilka som behöver extra stöd.

Bostadsfrågan måste vara löst.

Vikten av att bygga upp verksamheten så att den når även de som har låg utbildning eller är analfabeter.

Vikten av att även snabbt kunna härbärgera högutbildade.

Vikten av att ha förståelse att det krävs mycket tid för en individ som är lågutbildad eller analfabet att komma in på arbetsmarknaden. Ingen ”quick fix”.

Vikten av att inte pressa ut deltagare på SFI för snabbt på arbetsmarknaden. Utan grunden i svenska språket saknas förutsättningar för långsiktighet.

Möjligheten att delta i komvuxutbildning med introduktionsgaranti i stället för lån från CSN kommer förstås underlätta. En hög utbildningsnivå gynnar ett samhälle och dess demokratiska utveckling. Det är oerhört viktigt att den möjligheten ges.

Att introduktionsgarantin ska bli aktuell tidigt är av central betydelse. Maximalt en månads väntan.

Ge nyanlända 12 månaders förberedande insatser på folkhögskola för att möjliggöra en snabbare process senare.

Se till att kvinnor får individuellt stöd och individuella samtal

Ta bort kravet på 75 % deltagande för småbarnsföräldrar under tiden i introduktionsgarantin.

Ta bort vårdnadsbidraget vilket bidrar till inlåsningsseffekt.

Särskilt uttalande gjordes av Karin Gustafsson m.fl. (S) och Åsa Jernberg m.fl. (MP) enligt följande.

Vi ställer oss positiva till de förslag som betänkandet föreslår samt i huvudsak till förvaltningens synpunkter.

Vi vill dock understryka vikten av att samarbetet framförallt mellan staden och Arbetsförmedlingen sker på ett smidigt och enhetligt sätt så att nyanlända inte hamnar mellan stolarna eller inte får det stöd som de har rätt till. Det är uppmärksammat inom staden att olika stadsdelar gör olika bedömningar för samma målgrupp gällande t ex försörjningsstöd, barnomsorg och boende. Staden behöver se över detta för att säkerställa likvärdighet.

Eftersom Stockholm är en av storstäderna där arbetsmarknaden ser bäst ut men där bostadsmarknaden ser sämre ut, samtidigt som flyktingar främst tar sig till storstäder i hopp om arbete, behöver Länsstyrelsen se över den rådande situationen. Är inte bostadsfrågan löst så försvårar det många gånger deltagandet i de stödsatser som de nyanlända tar del av genom Arbetsförmedlingen och staden. En av flera lösningar kan vara bättre samarbete mellan kommunerna och ett krav på att alla kommuner ska ta emot flyktingar. Idag är det 18 kommuner av 290 som väljer att inte ta emot flyktingar överhuvudtaget.

Socialnämnden

Reservation anfördes av Inger Stark (V) enligt följande.

1. Socialnämnden godkänner förvaltningens svar i huvudsak.
2. Dessutom framför nämnden följande.

Vi delar ambitionen att fler nyanlända kvinnor och män ska erbjudas insatser som gör det lättare att komma ut på arbetsmarknaden och få ett arbete. Det är helt i linje med vänsterpartiets politik att satsa på långsiktigt hållbara insatser på hela arbetsmarknaden utifrån individens behov istället för att fokusera på korta utbildningar inom låglöneyrken

Däremot är vi emot förslaget att försämra föräldraförsäkringen. Det finns många tillfällen där det är viktigt att kunna ta ut föräldrapenning för äldre förskolebarn. En bra mycket bättre regelförändring för att stärka kvinnors möjligheter på arbetsmarknaden vore att införa en individualiserad föräldraförsäkring. Då skulle nyanlända kvinnor och män behandlas lika.

Särskilt uttalande gjordes av Stefan Nilsson m.fl. (MP) enligt följande.

Att särskilt lyfta nyanlända kvinnors situation behövs och förslagen på kompetenshöjande insatser är bra. Allra viktigast är dock fler aktiva insatser för konkreta arbetstillfällen, även om de är tidsbegränsade ger det ett helt annat värde än praktikplatser t.ex.

Nya sätt att arbeta med näringsliv behövs, och staden kan göra betydligt mer genom att i upphandlingar använda sociala krav och innovationsupphandling för fler arbetstillfällen. Även aktiva kontakter med idéburna sektorn kan ge viktiga möjligheter.

Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Rosa Lundmark (V) enligt följande.

Förvaltningens svar godkänns i huvudsak. Dessutom vill vi framföra följande

Vi delar ambitionen att fler nyanlända kvinnor och män ska erbjudas insatser som gör det lättare att komma ut på arbetsmarknaden och få ett arbete. Däremot är vi emot förslaget att försämra föräldraförsäkringen. Det finns många tillfällen där det kan vara viktigt att kunna ta ut föräldrapenning för äldre förskolebarn. En bra mycket bättre regelförändring för att stärka kvinnors möjligheter på arbetsmarknaden vore att införa individualiserad föräldraförsäkring.”